

etiam fundarum instrumentis vel cæteris armis, quæ noviter forsitan unusquisque a seniore vel domino suo iniuncta habuerit, principi, duci vel comiti suo presentare studeat. Si quis autem extra hanc decimam¹ partem servorum suorum in exercitus progressionem accesserit, omnis ipsa decima² pars servorum eius studiose quæsita atque descripta³, quidquid minus fuerit inventum de hac instituta decima⁴ parte servorum in bellicam unumquemque secum expeditionem duxisse, in potestatem principis reducendum⁵ est, ut cui hoc idem princeps prælargiri decreverit, in eius subiaceat potestate. Quicumque vero ex palatino officio ita in exercitus expeditionem profectus extiterit, ut nec in principali servitio frequens existat, nec in guardia⁶ cum reliquis fratribus suis laborem sustineat, noverit se legis huius sententia ferendum; excepto si eum manifesta languoris ostensio comprobaverit morbidum. Nam si quisque exercitium in eandem bellicam expeditionem profiscens, minime ducem aut comitem, aut etiam patronum suum sequutus fuerit, sed per patrocinia diversorum se dilataverit, ita ut nec in guardia cum seniore suo persistat, nec aliquem publicæ utilitatis profectum exhibeat, nec ei

talis profectio imputanda est, sed superiorum ordinem, quæ de vilioribus inferioribus personis in hac lege decreta sunt, in semetipsum noverit sustinere. His igitur ordinatis atque compositis⁷, restat ut frenum cupiditati eorum ponamus, quos ad peragenda negotia utilitatis nostra⁸ impingimus. Et ideo nullus dux, comes, tiufadus seu quislibet commissos populos regens, accepto beneficio, vel qualibet occasione sua⁹ pessimæ voluntatis, quemquam ex suis subditis de bellica profectione dimittat, aut admonitiones ipsas quæ fieri debent progressionē exercitus, vel inductione armorum, sub ista quasi admonitionis occasione interserat, unde quemquam illorum militare præsumat. Nam quisquis talia agens pro his, ut dictum est, causis a quolibet aut oblatum quodcumque percepit, aut ipse quidquam cuiuscumque exegerit; equidem si de primatibus palati fuerit, et illi a quo tale aliquid accepit, in quadruplum satisfaciat, et principi pro eo solo quo se munificare præsumpsit, libram¹⁰ auri solutum se noverit. Minores vero personæ ab honore vel dignitate ingenuitatis privatae, in potestatem sunt principis redigenda, ut quod de eis vel de rebus eorum iudicare elegit, sua¹¹ subiaceat modis omnibus potestati.

III. TITVLVS DE HIS QVI AD ECCLESIAM CONFVGIVNT.

- I. Ne ad ecclesiam confugiens abstrahatur, nisi armis defensus.
II. Si ad ecclesiam confugiens, dum suis armis defenditur, occidatur.

- I. Ne ad ecclesiam confugiens abstrahatur, nisi armis defensus.

Nullus de ecclesia ausus sit aliquem violenter abstrahere, nisi ad ecclesiam confugiens armis se fortasse defendere voluerit.

- II. Si ad ecclesiam confugiens, dum suis armis defenditur, occidatur.

Qui ad ecclesiæ porticos confugerit, et non deposuerit arma quæ tenuit; si fuerit occisus,

¹ Legion. y Complut. medietatem.

² Legion. y Complut. medietas.

³ Complut. discussa.

⁴ Legion. y Complut. medietate.

⁵ Legion. y Complut. est reducendum, qualiter id ipsum de hac medietate quod minus unusquisque secum in exercitum duxerit, cui hoc idem princeps prælargiri decreverit, sui maneat incunctanter arbitrii. His igitur ordinatis &c.

⁶ Lind. wardia, y asi despues.

⁷ Complut. constitutis.

⁸ Legion. y Complut. triginta auri solidos soluturum se

percusor in loco sancto nullam fecit iniuriam, nec ullam calumniam pertimescat.

III. De damno hominem ab ecclesia abstrahentis.

- IV. Vt debitor sive reus de ecclesia non abstrahantur, et quæ sunt debita reddant.

noverit. Minores vero personæ, et ea quæ acceperint in duplum illis a quibus sunt ablata vel exacta restituant, et ipsi L. flagella publice verberati suscipiant. Huius sane legis edictum ab anno secundo regni nostri ex die kalendiarum novembrium decernimus valitum.

⁹ Card. y Legion. Antiqua.

¹⁰ Toled. got. Card. y Legion. Antiqua.

¹¹ Legion. y Card. Antiqua.

¹² Toled. got. persona est, ante iudicem altario &c.

¹³ Complut. intimatum. Legion. revelatum.

¹⁴ Legion. y Lind. inferioris vero loci persona det.

LIB. X. TITVL. I.

rit unde componat¹, correptus a iudice in conventu publice C. flagella suscipiat. Dominus vero servum, sive creditor debitorem recipiat excusatum.

IV. Vt debitor seu reus de ecclesia non abstrahantur, sed quæ sunt debita reddant.

Eos qui ad ecclesiam vel ad ecclesiæ porticos confugerint, nullus contingere præsumat, sed presbytero² vel diacono repeatet³ ut reformet, et seu debitor sive reus qui configurerat, si non

meretur occidi, apud repetentem ecclesiæ custos⁴ interveniat, ut ei veniam det, et exoratus indulget. Quod si debitor aliquis ad ecclesiam configurerit, eum ecclesia non vindicet⁵, sed presbyter aut diaconus debitorem sine dilatatione⁶ restituat; ita ut ipse qui debitum repetit, nequam cædere eum, aut ligare præsumat, qui ad ecclesiæ auxilium decurrit; sed præsente presbytero vel diacono constituant infra quod tempus ei debitum reformetur. Quia licet ecclesiæ interventus religionis contemplatione concedatur, aliena tamen retineri non poterunt. De homicidis autem, maleficis et beneficis in eorum titulis leges sunt requirendæ⁷.

LIBER X.

De divisionibus, et annorum temporibus atque limitibus.

I. TITVLVS DE DIVISIONIBVS, ET TERRIS

AD PLACITVM DATIS.

I. Vt valeat semel facta divisio.

II. De non revocanda divisione inter fratres, etiam si sine scriptura sit facta; solum si id idoneo teste convincatur.

III. Vt quod a plurimis et a melioribus in divisione est constitutum, a paucis et deterioribus non⁸ liceat immutari.

IV. Vt liceat uni heredi respondere, si ab aliquo petatur, et petere, si causa qualicumque compellitur.

V. Si placitum quis divisionis intrumpat, divisionem partem usurpans.

VI. Si vineam aut domum quis in consortis terra construxerit.

VII. Si vineam in aliena terra quis plantet, in qua non habet sortem.

VIII. De divisione terrarum facta inter gotum atque romanum.

IX. De silvis inter gotum et romanum indivisis relictis.

X. Quod ea quæ servus non iubente domino fecerit, excepto quod lex iubet, valere non

poterit.

XI. Vt qui terras ad canonem accepit, placitum servet.

XII. De terris quæ definito annorum numero per placitum dantur.

XIII. Si ille qui ad placitum terras accepit, extendat culturas.

XIV. Si inter eum qui dat et accipit terram aut silvam, contentio oriatur.

XV. Vt qui ad excolendum terram accipit, sicut ille qui terram dedit, ita et iste censem exsolvat.

XVI. Vt si goti de romanorum tertia quippiam tulerint, iudice insistente, romanis cuncta reformat.

XVII. De mancipiorum agnationibus dividendis, atque corum peculiis partiendis et decernendis¹⁰.

XVIII. Vt peculium et peculiare ad unam intelligentiam habeatur.

XIX. Si pro acceptis rebus promissio non solvatur.

I. Vt valeat semel facta divisio.

Valeat semel facta divisio iusta¹¹, et nulla postmodum immutandi admittatur occasio.

II. Denonrevocanda divisione inter fratres, etiam si sine scriptura sit facta, solum si id idoneo teste convincatur.

Divisionem factam inter fratres, etiam si sine

¹ Complut. sine aliqua excusatione.

² En el códice Toled. got. después de la ley dice: Finit liber IX. Fls. Incipit liber X. Vamba Rex.

³ Legion. non convenit aliquatenus immutari.

⁴ Complut. discernendis.

⁵ Legion. Antiqua.

⁶ Legion. iusta et recta.

⁷ Legion. Antiqua.

scriptura inter eos convenerit, permanere iubemus, dummodo testibus idoneis comprobetur; et divisio ista plenam habeat firmitatem.

III. ¹ Vt quod a plurimis et melioribus in divisione est constitutum, a paucis et deterioribus non liceat immutari.

Si plures fuerint in divisione consortes, quod a multis et ² a melioribus iuste constitutum est, a paucis et ³ deterioribus non convenit aliquatenus immutari.

IV. Flavius Cindasvintus Rex ⁴.

Vt liceat uni heredi respondere, si ab aliquo petatur: et petere, si causa qualicumque compellitur.

Quum priscæ legis auctoritate fuerit constitutum, ut is qui ad dicendam causam compellitur, non nisi præsente eo, qui rei litigiosæ consors est, audiatur: satis ex hoc petitorum negotia superflue conspeximus dilatari, quum ad dicendam causam pro sua unusquisque persona sufficiat. Igitur ne callida oppositione causantis, dum excusatio prætenditur pro consorte, tricennalis obviet annositas petitori; providentissima deliberatione sancimus, ut remota excusatione consortium, tam pro eorum quam pro sua persona, is qui judicialiter pro communibus rebus fuerit appellatus, respondeat. Nec ullum præiudicium consortis absentia, si cohæres eius iustissime, seu etiam per commentum aut per ignaviam fuerit superatus, incurrat: sed si reparare ⁵ negotium legaliter intenderit, permittatur. Abrogata denique supra factæ legis tam inconvenientis sententia, hoc salubre decretum per universos regni nostri populos omni decernimus reverentia valitum. Ac similis etiam ordo servabitur, si unus forsitan ex consortibus quemquam crediderit lite pulsandum.

V. ⁶ Si placitum quis divisionis inrumpat, divisam partem usurpans.

Qui placitum divisionis inruperit, et quamlibet partem alienæ portionis invaserit; tantum de suo, quantum de alieno occupavit, amittat.

¹ Legion. Antiqua.

² Card. vel.

³ Card. vel.

⁴ Emilian. Fls. Rcs. Rex. Legion. Antiqua. Toled. got. Card. y S. J. R. sin autor ni nota.

⁵ Lind. separare.

⁶ Legion. y Toled. got. Antiqua.

⁷ Legion. y Toled. got. Antiqua. Card. Antiqua noviter emendata.

⁸ Legion. y Complut. Si quis nesciens vel sciens domum aut vineam in consortis &c.

⁹ Lind. scientie.

¹⁰ Card. vel absente.

VI. ⁷ Si vineam aut domum quis in consortis terra construxerit.

Si quis ⁸, domino nesciente ⁹ vel ¹⁰ consentiente, vineam in consortis terra plantaverit, aut domum fecerit, vel certe si ipse qui vineam plantat, vel domum facit, ignoraverit quod portio sit consortis; dum hoc aut testibus aut iuramento firmaverit, aliud tantum terra paris meriti domino illi, in cuius terra vineam plantavit, restituat, et qui posuit vineam securus obtineat ¹¹. Si vero domino contradicente plantaverit, iuste ¹² eam perdat qui rem alienam domino contradicente ¹³ plantavit. Similis etiam et de ædificiis forma servetur. Hoc tamen adiicimus, ut si quicunque alteri terram vendiderit aut donaverit sive commutaverit ¹⁴, quæ tamen reperiatur quandoquidem non eius iuris fuisse qui dedit; si ille qui terram ipsam accepit, in eadem terra domum ædificaverit, aut vineam plantaverit, sive oliveta, hortum vel pomaria fecerit, sive etiam si quid utilitatis ibi aut laboris adiecerit ¹⁵, et dominus terra illius cui terra ipsa debita fortasse manebat, callidum se servans contestari noluerit, aut fortasse longe commanens id ipsum aut nescierit, aut contestari noluerit ¹⁶, ut in postmodum laboratum ibi auferre aliquid possit: dum hoc ipse cuius eadem terram esse patuerit, coram iudice propulsaverit, ab auctore qui terram ipsam iniuste alteri dedit, alteram et similem terram in duplo recipiat ¹⁷; et ille qui ¹⁸ in eadem terra labores suos exercuit ¹⁹, id quod laboravit nullo modo perdat.

VII. ²⁰ Si vineam in aliena terra quis plantet, in qua non habet sortem.

Qui vineam in alieni fundi territorio, in quo ipse consors non est, sine permissione domini, sive per vim, aut forsitan domino nesciente vel absente plantaverit, etiam si ei contradictum non fuerit, vineam quam plantavit amittat: quia sufficere ei debet quod ad duplationem rei non addicitur, qui aliena prævaricare ²¹ dinoscitur.

VIII. ²² De divisione terrarum facta inter gotum atque romanum.

Divisio inter gotum et romanum facta de portione terrarum sive silvarum, nulla ratione tur-

¹¹ Legion. possideat.

¹² Complut. iuste quod plantavit, amittat.

¹³ Legion. y Lind. contraente.

¹⁴ Vigil. Legion. y Complut. commutatam accepit.

¹⁵ Legion. y Complut. exercuerit.

¹⁶ Legion. Toled. got. y Complut. neglexerit.

¹⁷ Legion. y Complut. restitut.

¹⁸ Legion. y Complut. qui plantavit vineam, et in terra labores suos &c.

¹⁹ Card. exercuit, si interdictum non fuerit.

²⁰ Toled. got. Antiqua.

²¹ Legion. Toled. got. Complut. y Lind. pervasisse.

²² Legion. Nova lex.

betur, si tamen probatur celebrata ¹ divisio; nec de duabus partibus goti aliquid sibi romanus præsumat ², aut vindicet, aut de tertia romani gotus sibi aliquid audeat usurpare aut vindicare, nisi quod a nostra forsitan ei fuerit largitate donatum; sed quod a parentibus vel vicinis divisum est, posteritas immutare non tentet.

IX. ³ De silvis inter gotum et romanum indivisis relicitis.

De silvis quæ indivisæ forsitan restiterunt ⁴, sive ⁵ gotus sive romanus sibi eas adsumpsit ⁶, et fecerit fortasse culturas, statuimus ut si adhuc silva superest, unde paris meriti terra eius cui debetur portioni debeat compensari, silvam accipere non recuset. Si autem paris meriti quæ compensetur, silva non fuerit, quod ad culturam scism est dividatur.

X. ⁷ Quod ea quæ servus non iubente domino fecerit, excepto quod lex iubet, valere non poterit.

Quidquid servus non iubente domino diviserit vel fecerit, excepto quod lex permittit, firmum non esse iubemus, si id dominus servi noluerit custodiare.

XI. ⁸ Vt qui terras ad canonem accepit, placitum servet.

Terras quæ ad placitum canonis datæ sunt, quicunque suscepit, ipse possideat, et canonem domino singulis annis qui fuerit definitus exsolvat, quia placitum non oportet ⁹ iurumpi. Quod si canonem ¹⁰ constitutum singulis annis implere neglexerit, terras dominus pro iure suo defendat: quia sua culpa beneficium quod fuerat consequitus amittit, qui placitum non implesse convincitur.

XII. ¹¹ De terris que definito annorum numero per placitum dantur.

Si per precariam epistolam certus annorum numerus fuerit comprehensus, ita ut ille qui suscepit terras post quodcumque tempus domino reformet ¹²; iuxta conditionem placiti terram qui accepit, restituere non moretur.

¹ Toled. got. celata.

² Legion. præsumat usurpare aut vindicare.

³ Toled. got. y Legion. Antiqua.

⁴ Vigil. Legion. Card. Toled. got. Complut. y Lind. Quod si culturas suas longius &c.

⁵ Complut. si seu.

⁶ Toled. got. adruperit.

⁷ Legion. Antiqua.

⁸ Legion. Antiqua.

⁹ Legion. y Complut. potest.

¹⁰ Legion. y Complut. annos constitutas.

XIII. ¹³ Si ille qui ad placitum terras accepit, extendat culturas.

Qui ad placitum terras suscepit, hoc tantum teneat quod eum terrarum dominus habere permisit, et amplius non præsumat. Quod si ¹⁴ terras cultura longius extendisse cognoscitur, et sibi alios ad excolendos agros forte conduixerit ¹⁵, aut plures filii vel nepotes in loci ipsius habitatione subcreverint ¹⁶, aut campos quos ei dominus terræ non præstiterat, occupaverit, aut silvam quæ ei data non fuerat propter excolendos agros, aut conclusos, aut facienda forsitan prata succiderit: quidquid amplius usurpavit quam ei præstitum probatur ¹⁷, amittat, et in domini consistat arbitrio, utrum canon addatur, an hoc quod non præstitit, dominus ipse possideat. Si tantummodo alicui ager sit datus, et data silva vel campus non fuerit, sine iussu domini nihil de silva vel de campo qui agrum suscepit, usurpet.

XIV. ¹⁸ Si inter eum qui dat et accipit terram aut silvam, contentio oriatur.

Si inter etum qui accipit terras aut silvas, et qui præsttit, de spatio unde præstiterit, orta contentio fuerit, tunc si superstis ¹⁹ est ipse qui præsttit, aut si certe mortuus fuerit, eius heredes præbeant sacramentum quod non amplius auctor eorum dederit, quam ipsi designanter ostendunt. Et sic posteaquam iuraverint, præsentibus testibus quæ observentur signa constituent, ut pro ea re deinceps nulla accedat causatio. Si vero consortes eius aut non dignentur iurare, aut forte noluerint, aut aliquam dubietatem habuerint quantum vel ipsi dederint, vel antecesores eorum; ipsi ut animas suas non condemnent, nec sacramentum præstent, sed tota aratra quantum ipsi vel parentes eorum in sua sorte susperant, per singula aratra ²⁰ quinquagenos aripennes dare faciant; ea tamen conditione, ut quantum occupatum habuerint vel cultum, iuxta quinquaginta aripennes concludant, nec plus quam eisdem mensuratum fuerit aut ostensem, nisi terrarum dominus forte præstiterit, audeant usurpare. Quod vero amplius usurpaverint, in duplum reddant invasa.

¹¹ Legion. Antiqua.

¹² Legion. y Complut. reformaret.

¹³ Card. Noviter emendata. Legion. Antiqua.

¹⁴ Legion. Card. Toled. got. Complut. y Lind. Quod si culturas suas longius &c.

¹⁵ Vigil. Emilian. Toled. got. y Lind. coniunxerit.

¹⁶ Card. Toled. got. y Lind. successerint.

¹⁷ Complut. fuerat.

¹⁸ Card. Fls. Rcs. Rex. Legion. Antiqua.

¹⁹ Toled. got. suprestis. Complut. y Lind. si superest.

²⁰ Complut. pro singulis aratis.

XV. *Vt qui ad excolendum terram accipit, sicut ille qui terram dedit, ita et iste censem exsolvat.*

Qui accolam² in terra sua suscepere, et postmodum contingat, ut ille qui suscepere, cuicumque tertiam³ reddat; similiter sint⁴ et illi qui suscepti sunt, sicut et patroni eorum quater unumquemque contigerit.

XVI. *Vt si goti de romanorum terria quippiam tulerint, iudice insidente, romanis cuncta reformat.*

Iudices singularium civitatum, villici⁶ atque praespositi terras⁷ romanorum ab illis qui occupatas tenent auferant, et romanis sua exequitione⁸ sine aliqua dilatione restituant, ut nihil fisco debeat deperire: si tamen eos quinquaginta annorum numerus aut tempus non excluderit.

XVII. Flavius Cindasvintus Rex⁹.

De mancipiorum agnationibus dividendis, atque eorum peculiis partiendis et decernendis.

Providentissimi iustique iuris est, ut formam inveteratae censuræ, quæ ab æquitatis ratione dissentit, novellis etiam sanctionibus¹⁰ emendemus; nec immerito prius nascendi causas nos expedit arbitrari, et ita demum legem ponere nascitur. Si enim filius ab utroque parente gignitur et creatur, cur idem ad conditionem tantum pertineat genitricis, qui sine patre nullatenus potuit procreari? Hac rationabiliter naturæ lege compellimur agnationem ancillæ, quæ servos alieno coniuncta peperit, inter utrosque dominos æqualiter dividendam. Quod si unus tantum filius ab eisdem parentibus fuerit procreatus, quoniam ambobus dominis modo placito non poterit deserire, idem filius apud matrem usque ad ætatem annum duodecimum educetur, donec ætas eius in exercendis laboribus ferre servitum pubertatis incipiat. Post hæc autem dominus ancillæ domino servi cui hæc ancilla coniuncta est, pretium ex medietate persolvat, quantum idem filius a bonis hominibus valere fuerit æstimatus. Similis forma servetur et de ceteris filiis qui impari numero fuerint procreati. Peculium vero mobilis rei quod servus et ancilla profligaverint

¹ Legion. Antiqua.
² Complut. agricolam.

³ Complut. terram.

⁴ Toled. got. Legion. Card. y Complut. sentiant.

⁵ Legion. Antiqua.

⁶ Complut. villarum praepositi.

⁷ Legion. y Lind. tertias.

⁸ Legion. Card. Complut. y Lind. exactione.

⁹ Card. Nova. Legion. Antiqua noviter emendata. Toled. got. y Complut. sin autor ni nota.

sub uno contubernio constituti, utrique domino decernimus pertinendum. Sane si in fundum alterius domini ad cuius iura idem servus vel ancilla non pertinent, præter ædificium agrumque, vel aliquid quod esse possit immobile a servis talibus in re mobili fuerit conquisitum, non aliter quam agnationem rem huiuscmodi æqualiter eorum domini sibi debeant vindicare. Quod si unus ex his dominis contubernia famulorum fuerit conatus intrupere, statim eos separare non differat; ea tamen conditione servata, ut postquam ad dominorum cognitionem contubernia servorum pervenerint, si eos in hoc dominorum voluntas perseverare noluerit, infra anni spatium ipsum contubernium resolvere non morentur. Cæterum si hoc rationabile tempus, quod hac legge indulsum est, negligenter dominorum excesserit, quidquid post expletum annum fuerit procreatum, utrique domini æqualiter inter se sexus, numeri, vel ætatis contropotio noverint dividendum. Quod si super annum tempus excellerit, et hoc unus dominus vel ambo nescierint, quodcumque nasci potuerit, similiter in divisionis æquali portione manebit.

XVIII. Flavius gloriosus Recesvintus Rex¹¹.

Vt peculum et peculiare ad unam intelligentiam habeatur.

Sæpe contentionis apice¹² improbos vidimus simeram intelligentiam desecare¹³, quæ ut refelli possit, compendio brevitatis uti sic convenit. Omnis ergo res quæ mobilis immobilisque consistit, cuiuscumque fuerit generis sive formæ, aut peculii aut peculiaris nomen habuerit, unius intelligentiæ vim evidentiamque obtineat, ut ex hoc omnis de mobilibus immobilibusque rebus intentio¹⁴ conquiescat.

XIX. Flavius gloriosus Recesvintus Rex¹⁵.

Si pro acceptis rebus promissio non solvatur.

Si quis terram, vineam aut aliquam rem aliam pro decimis, vel quibuslibet commodis præstationibusque reddendis per scripturam, aut quamcumque definitionem ita ab alio acceperit possidendam, ut ille qui dat, sic sub alicuius ex-

¹⁰ Complut. legibus.

¹¹ Legion. Antiqua. Toled. got. y Complut. sin autor ni nota.

¹² Legion. Toled. got. y Complut. intentionis acie. Card. y Lind. contentionis acie.

¹³ Lind. deserere.

¹⁴ Complut. contentio.

¹⁵ Card. Fls. gls. Chs. Legion. Antiqua. Toled. got. y Complut. sin autor ni nota.

solutionis debito det, ne videatur ius rei suæ amittere voluisse, quidquid debet qui rem accepit, etiam sine sollicitudine domini ipse sollicitus reddat. Nam quamvis consuetudo vel promissio exsoluta non fuerit, de rebus suis pars domini excludi non poterit, quia non voluntate istius qui dedit, sed fraude illius qui rem accepit, videatur¹ commotio rei domino com-

moveri. Si vero ille qui rem accepit consuetudinem aut promissionem differat adimplere, quodcumque de promisso² vel consueto debet, rei domino in duplum exsolvat. Nam si ita reddere promissum aut consuetum dissimulet, ut dominum rei legum tempus excludat, usque ad L. annos rem cum augmentatione solius laboris quod illic fecit amittat.

II. TITVLVS DE QVINQVAGENARI^{II} ET TRICENNALIS TEMPORIS INTENTIONE.

- I. *Ne post L. annos sortes gotice vel romanæ amplius repetantur.*
- II. *Ne mancipia fugitiva post L. annos ad servitium revocentur.*
- III. *Vt omnes causæ tricennio concludantur.*
- IV. *Vt exceptis fiscalibus servis, tricennale tempus valeat in omnibus causis.*

IV. Flavius gloriosus Recesvintus Rex¹¹.

Vt exceptis fiscalibus servis tricennale tempus valeat in omnibus causis.

Sæpe competentis indebita resolutio iuris evanescere facit statum¹² iusta possessionis; et quod nulla nobilitas decoravit, indebita licentia libertati contrit. Tricennalis ergo transcurso temporum quum tam constanter inolevisse videatur in negotiis sanctionum¹³, ut iam non quasi ex institutione humana, sed veluti ex ipsarum rerum videatur processisse natura: ideo valitura sanctionis huius æternitate decenit, ut si per tricennii tempus, seu fiscus de quorumlibet iure quodcumque tenuerit, sive quilibet de fisci, extra mancipia fiscalia, aut cuiuspiam rebus aliquod fortasse posederit, perenni sibimet iure vindicet et retinet, et nec contra hunc numerum, in quo etiam veritas perfecta compleetur ætatis, attentet commoveri vox cuiuscumque petitionis. Servi vero fisci, quorum de stirpe servili evidens origo patuerit, resoluti atque per diversa vagantes quamvis nihil in pensione tributi persolverint, quamvis fuga vel latebris seu patrocinio quorumcumque defensi latuerint, servitutis conditionem non erunt penitus evasuri: sed in originem pristinam absque temporum præiudicio redigendi: ab huius sententia legis illis tantum-

Omnis causæ, seu bonæ sive malæ, aut etiam criminæ, quæ infra XXX. annos definitæ non fuerint, vel mancipia quæ in contentione positæ fuerant aut sunt⁸, ab alio tamen possessa, si definita atque exacta⁹ non fuerint, nullo modo repetantur. Si quis autem post hunc triginta annorum numerum causam movere tentaverit, iste numeros ei resistat, et libram auri cui rex iussit¹⁰, coactus exsolvat.

- 1 *Card. videtur contentio rei &c.*
- 2 *Legion. y Complut. de promissione vel consuetudine.*
- 3 *Toled. got. Legion. v Card. Antiqua.*
- 4 *Complut. y Lind. intra.*
- 5 *Legion. Antiqua.*
- 6 *Toled. got. Legion. y S. J. R. repetantur.*
- 7 *Legion. y Card. Antiqua.*
- 8 *Card. aut non sunt.*

⁹ Card. aut vendicata.

¹⁰ Complut. voluerit.

¹¹ En los códices Legion. Toled. got. S. J. R. y Complut. falta esta ley IV. y bajo este número está la que aquí es VII.

¹² Card. y Lind. statutum tempus.

¹³ Lind. actionum.